

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №11
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«19» мамырға 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «18» мамыр күні 21 сағаттан «19» мамыр күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 18.05.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Саханова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Мажен У.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «19» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (3,0-20,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Батыстан жел соғады, күші 9-14, екпіні 18-23 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 4-9 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (5,0-25,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Батыстан жел соғады, күші 9-14, екпіні 18-23 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 10-15 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (5,0-25,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Батыстан жел соғады, күші 9-14, екпіні 18-23 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-6,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 12-17 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 10-15 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-17,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 күндіз екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 14-19 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-17,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 күндіз екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 14-19 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-23,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 13-19 градус жылы.
Өгем жотасы	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-23,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 17-22 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай, тұман күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Солтүстіктен жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 15-20, кей жерлерде 12 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Солтүстіктен, солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, кей жерлерде 10, күндіз 18-23, кей жерлерде 26 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан, шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7 градус жылы, кей жерлерде 2 градус аяз, күндіз 17-22, кей жерлерде 12 градус жылы.

2023 жылғы 18 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Кейбір өзендерде өткен жауын-шашын салдарынан су деңгейінің көтерілгені байқалды: Құмбел өзені – сағасы ГБ 1 см-ге, Проходная өзені – сағасы ГБ 1 см-ге, Қаскелен өзені – Қаскелен қ. ГБ 10 см-ге, Түрген өзені – Таутүрген а. ГБ 2 см-ге, Есік өзені – Есік қ. ГБ 2 см-ге, Талғар өзені – Талғар қаласы ГБ 7 см-ге дейін. Таудағы температуралық фон 3 °С мәнінен 14 °С оң мән аралығында сақталады. Таңертеңгі сағат 6-да нөлдік изотерма 4468 м биіктікте болды.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2023 ж. «18» мамырға

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 17.05	Мин. 18.05	08 ч 18.05	День 17.05	Ночь 18.05	Ср. 17.05	08 ч 18.05	Ср. 17.05	Макс. 17.05	08 ч 18.05		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	12.3	3.0										*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ**	3017												*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			8.0			599	599			0		*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	20.1	8.7										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			11.0			248	248	0.69	0.69	0.69	0	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			13.0			99	98				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			14.0			57	57	0.21	0.21	0.21	0	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			13.0			185	185	1.19	1.19	1.19	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			13.0			250	250				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			6.0			295	292	0.44	0.50	0.38	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			14.0			259	259				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			14.0			71	71				+1	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			14.0			269	269	1.39	1.50	1.38	+1	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			13.0			210	209	0.30	0.30	0.30	-1	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			14.0	2		273	276	3.62	5.02	4.19	+10	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			13.0			129	125	8.02	9.59	6.94	+2	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			14.0	3		173	174				+2	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			14.0	3		287	291				+7	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	16.6	4.3				-22.0	-16.0				-11	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169			13.0				86				0	*
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			11.0			252	252	13.1	13.7	13.0	+2	*
22	Мерке	Ұлбутуй қыс. ГБ	1026			12.0			88	90	1.35	1.69	1.69	+5	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

** - өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«19» мамырға 2023 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Салыстырмалы төмен ауа температурасы байланысты қар жамылғысының еруі баяулады. Маусымдық қар сызығы шамамен 3000 м биіктікте орналасқан. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдануы критериальды мәнге жақын. Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (3-20 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Орта таулы аймақта селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына және ұзақтығына байланысты. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін (Іле Алатау) жауын-шашын мөлшері критерийлік мөлшерден асса, дауылды ескерту беріледі.
	Күнгей Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Салыстырмалы төмен ауа температурасы байланысты қар жамылғысының еруі баяулады. Маусымдық қар сызығы шамамен 3000 м биіктікте орналасқан. Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (5-25 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Орта таулы аймақта селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына және ұзақтығына байланысты. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Орта таулы аймақ толығымен қар жамылғысынан босанған жоқ. Салыстырмалы төмен ауа температурасы байланысты қар жамылғысының еруі баяулады. Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Маусымдық қар сызығы шамамен 3000 м

	Талас Алатауы	биіктікте орналасқан. Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-17 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Орта таулы аймақта селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына және ұзақтығына байланысты. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
Түркістан	Талас Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-23 мм), найзағай күтіледі. Орта таулы аймақта селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына және ұзақтығына байланысты. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Орта таулы аймақ толығымен қар жамылғысынан босанған жоқ. Салыстырмалы төмен ауа температурасы байланысты қар жамылғысының еруі баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.